

исследование деятельности Дмитрия Донцова на посту редактора «Литературно-Научного Вестника» и «Вестника» стала докторская диссертация С. М. Квита (Киев, 2000). В кандидатской диссертации Т. Л. Шептицкой актуализированы 1922–1932 гг. функционирования журнала (Киев, 2005). Фрагментарные исследования ЛНВ находим в ряде других исследований.

Ключевые слова: «Литературно-Научный Вестник» («Вестник»), И. Франко, М. Грушевский, Д. Донцов, периодизация, научная рецепция.

Suprun Ludmyla. The Magazine “Literary-Scientific Herald” (“Herald”): Periodization and Scientific Reception. The subject of analysis in the article was the periodization and scientific reception of “Literary-Scientific Herald” (“Herald”) (1898–1939). It is determined three periods of functioning of the magazine. It is proved that the first period of the magazine (1898–1906) was rightly called “Frankivsk”; editor in chief of his second, “Kiev” period (1907–1919) was M. Grushevsky; LSH of the third period (1922–1939) not without reason was called “Dontsov’s Herald”. It is considered the scientific studies of the magazine. The first comprehensive work was the monograph of J. G. Shapoval “And in Ukraine it is consecrated that word...” (Lviv, 2003). Considerable part of the monograph of S. A. Kost “West ukrainian press of the first half of the twentieth century...” (Lviv, 2006) is devoted to the analysis of “Literary-Scientific Herald”. The first period of the history of LSH is covered in the candidate’s thesis of G. Korbych (K., 1997). In the candidate’s thesis of M. V. Butyrina (K., 2001) is studied LSH of Lviv and Kiev periods. As an example of Ukrainian scientific journalism of XIX – early XX centuries “Literary-Scientific Herald” is analyzed in the doctoral thesis of N. V. Zelinska (K., 2004). LSH of Kiev edition became an independent subject of study in the candidate’s thesis of N. V. Cusina (K., 2002). In the candidate’s thesis of L. S. Pavlyuk (K., 1996) made a comparative analysis of journalistic creativity of V. Vynnychenko, M. Hrushevsky and D. Dontsov. The third period of the history of LSH is the subject of journalistic research in candidate’s thesis of M. P. Leskov (K., 1996). Fundamental research of the activity of Dmytro Dontsov at the post of editor of “Literary-Scientific Herald” (“Herald”) was the doctoral thesis of S. M. Kvit (K., 2000). In the candidate’s thesis of T. L. Sheptycka it is actualized 1922–1932 years of functioning of the magazine (K., 2005). Fragmentary research of LSH we find in a number of other works.

Key words: “Literary-Scientific Herald” (“Herald”), I. Franko, M. Hrushevsky, D. Dontsov, the periodization, scientific reception.

Стаття надійшла до редколегії
21.11.2014 р.

УДК 821.161.2-3209«18/19»

Тетяна Ткаченко

Педагогічна рефлексія у прозі Костянтини Малицької

У статті досліджено доміанти педагогічної рефлексії у прозі Костянтини Малицької (Віра Лебедова, Чайка Дністрова). Зокрема, визначено семантику поняття «педагог», з’ясовано головні аспекти навчально-виховної діяльності, виокремлено особливості нарації та постать наратора у художніх творах письменниці, розкрито авторську візію педагогіки як постійного процесу самовдосконалення людини. Костянтина Іванівна втілює багаторівневість образу вихователя: від матері-батька, народного вчителя, представників вищої школи до символічних втілень у пісні, книзі, природі. Вона часто вдається до використання антиномічних пар, аби виявити сутність індивідуальності. Письменниця залучає проекцію особистісного на соціальне, національне і загальнолюдське. Так, у долі осібного персонажа відображено певне явище, яке набуває комплексного висвітлення під час аналізу тематики й проблематики циклів письменниці.

Ключові слова: рефлексія, автобіографізм, педагог, ідіостиль, символ, відкритий фінал.

Постановка наукової проблеми та її значення. Письменниця, перекладач, бібліограф, публіцист, редактор, педагог і культурно-громадська діячка Костянтина Малицька належить до когорти української інтелігенції, яка на початку ХХ ст. власною діяльністю прагнула модернізувати український соціум, зберігши доміанти національного буття, утвердити самобутність українства в тогочасному європейському контексті, визначивши самоцінність і рівноправність своєї нації. Способи реалізації вказаних завдань були найрізноманітніші – мистецькі, просвітянські, політичні тощо. Водночас зміна тоталітарних окупаційних режимів, імперського на радянський, примушувала укра-

їнську еліту працювати в найтяжчих умовах (арешти, ув'язнення, заслання), аби зберегти цілісність нації передусім завдяки мові, культурі, літературі й історії. Звідси, вчені та митці мали виконувати роль педагогів-просвітників, що, зокрема, робила й Костянтина Малицька.

Загалу Костянтина Іванівна здебільшого відома як педагог. Щодо творів письменниці, то в незалежній Україні вони з'явилися друком після тривалої перерви тільки 2001 року («Письменники Буковини другої половини XIX – першої половини XX століття» / упоряд. Б. Мельник, М. Юрійчук. – Чернівці : Прут), а повне зібрання – 2011 р. («Костянтина Малицька. Твори» / упоряд. О. Івасюк, В. Бузинської. – Чернівці : Букрек). Осібні аспекти творчості письменниці розглядали Т. Бикова та М. Якубовська. Проте варто зауважити, що імперативи педагогічної діяльності Костянтини Малицької вповні відображені в її літературному доробку. Персонажі стають речниками авторки (іноді наратор – це *alter ego* письменниці), яка, однак, часто вдається до відкритих фіналів, аби реципієнт самостійно визначив подальшу долю героїв чи оцінив їхні вчинки. Власне прозова спадщина письменниці – своєрідна художня презентація навчально-виховних засад її педагогічної концепції. Тож **мета статті** – з'ясувати особливості мистецького втілення постаті педагога у прозових творах Костянтини Малицької, що дасть змогу не лише розкрити світоглядні риси та складники ідіостилю письменниці, а й виокремити нові акценти української малої прози початку XX ст.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Прозовий доробок Костянтини Малицької – чотири книжки, назва кожної з яких представляє центральний образ художніх текстів («Мама. Нариси з домашньої педагогії», Львів, 1902; «3 трагедій діточих душ», Вашківці, 1907; «Малі герої. Картини з життя дітей», Львів, 1906; «Пісні», Львів, 1908). Хоча осердям усіх творів є постать вихователя, вчителя, наставника, що втілюється в різних персонажах, набуваючи й символічного звучання.

Навчально-виховний процес і образ педагога у художніх творах Костянтини Малицької висвітлено у зображенні конкретних життєвих колізій, в яких варіюється постать учителя залежно від ситуації. Читач бачить розмаїття педагогів за віком, станом, громадськими й особистими поглядами і навіть може визначити алегоричні втілення вихователя.

Насамперед варто виокремити головні образи педагога у прозових творах Костянтини Малицької. Доречно зауважити, що вони розкриваються винятково у стосунках з іншими персонажами. Відтак, навчально-виховний процес відбувається не тільки на рівні викладання, а й охоплює розмаїтий спектр буття, що виявляє характери людей.

Образ шкільної учительки фігурує у більшості творів письменниці та має декілька функцій. Наприклад, він може бути епізодичним. У таких творах, як «При записі», «Збунтована шістка», «Помста», «Для товаришки», «Задля науки», «Китиця фіалок», «Син дефравданта» учителька виступає обсерватором подій. Хоча її реакція на вчинки учнів стає оціночним показником і викладачки, і дітей. Вона іронізує над бажанням матері залишити дитину без освіти задля хатньої роботи; пишається своїми ученицями, які пожертвували кошти на сукенки для свята на громадські потреби; оплачує навчання здібного учня; розчулюється від «фіалково-кривавої» відданості дитини, яка з вдячності за турботу до неї, хворої, ладна терпіти і фізичний біль, збираючи улюблені квіти вчительки, і насмішки однокласників щодо своїх постійних запізнь та неохайності; прагне захистити сина шкільного директора-крадія від насилля ровесників. Костянтина Малицька позитивно характеризує учительську працю. Вона уникає показу жорстоких чи несправедливих вихователів. У такий спосіб авторка наголошує на відмінності національного навчання від імперського, де для викладача нема станового розшарування – справедливо оцінюють виконані дитиною завдання, допомагають за потреби і щиро люблять своїх учнів.

Однак є твори, де крізь призму сприйняття педагога письменниця відображає амбівалентність навчальної діяльності. Вербалізуючи думки викладача, наратор почасти виступає авторським *alter ego*. Так, у творі «Мужицька дитина» у формі листа вчительки маленької дівчинки Домни до товаришки вміщено роздуми виховательки щодо вимог, стандартів і правил навчального процесу, які часто суперечать проблемам реального життя. Йдеться про потребу у практичних знаннях молодих просвітників, яким би допомогали адаптуватися на селі, оскільки всотуючи науку, осторонь залишають психологію – домінанту виховання майбутніх учнів та їхніх батьків. Зіштовхуються дві позиції. З одного боку, селянське бачення школи як чогось непотрібного, що перешкоджає фізичній праці, а отже, викликає небезпеку вижити. Прості трударі впевнені, що соціальній устрій все одно лишиться

сталим і марно сподіватися на зміни завдяки книжкам. З другого боку, вчителі прагнуть підняти егалітарну громаду до свого рівня – від елементарної гігієни до наукових знань, аби пасивна маса відчула потребу в самореалізації та долучилася до спроб інтелігенції відродити державу. Підгрунття цієї проблеми адресант бачить у нав'язуванні формалізму і страху зосередитись не лише на розвитку розуму, а й серця обох учасників навчального процесу, визначити толерантність, а не вимогливість і обов'язковість, його осердям, що дасть змогу індивідуалізувати підхід, удосконалити роботу вихователя, підкреслити її значущість і дати поштовх для розвитку особистості змалечку: «...саме ті області, які лежать поза сухими приписами і параграфами, – се якраз те царство душ, котре проповідував Христос...» [6, с. 109]. Отже, Костянтина Іванівна зосереджує увагу на потребі індивідуалізувати освіту, надати вчителю певну свободу дій у стосунках із дітьми, запровадивши психологічну підготовку й адаптацію для майбутніх педагогів.

Особливу увагу варто звернути на твір «Відгуки життя», де порушено актуальну й на сьогодні проблему – еміграція та передусім втеча молоді за кордон. Читання різдвяного листа з лейтмотивом «дати грошей» малим Миколою, адресованого братові у Канаді, переплітається з роздумами вчительки, яка спостерігає за реакцією своїх учнів. Молода жінка констатує, що більшість дітей широко захоплюються хай нужденним, але примарним Заходом, прагнуть якомога швидше вивчитись, аби виїхати з України. Вони не зважають на слова вчительки щодо переваги духовного над матеріальним, залишаються байдужими до патріотично-педагогічної «проповіді»: «знання не на те треба здобувати, щоб іти у чужі краї, що і на своїй рідній землі доволі роботи знайдеться і жити можна, що як вже йти в чужину, то хіба на те, щоби, заробивши гроші, знова до своїх повернути» [6, с. 144].

Крім буквального втілення образу вихователя у шкільних вчителях, Костянтина Малицька виокремлює інші його іпостасі. Лейтмотивом творів стає думка про першочергове значення батьків як перших педагогів дитини. Звичайно, передусім йдеться про матерів. У прозових текстах письменниці вони різні. Це жінки, які патріотизм роблять осердям виховання чи навпаки – прищеплюють споживацьку філософію буття («Мати»); які вихваляються дітьми, не помічаючи їхні ганебні вчинки («У церкві», «Ії син»); які своєю поведінкою утверджують стану нерівність («Мур»); які принижують дитину і використовують її як безкоштовну робочу силу, не дозволяючи розвиватися («При записі», «Мужицька дитина»); які зневажають літніх людей, забуваючи про подібне власне майбутнє завдяки таким прикладам («За провини батьків»); які передають ідеї соціальної справедливості як найвищу чесноту («Великодні квіти»); які декларують одне, а діють всупереч власним постулатам, навчаючи дітей лицемірству та подвійним стандартам («Гріх»); які ізолюють дітей від буденних клопотів, схвалюючи їхню зверхність до решти («В залізниці»).

На особливу увагу заслуговують два твори, в яких у материнських рефлексіях лунають міркування про домінанти виховання, суголосні авторці. Не випадково письменниці обрала діаріуш та епістолярій для викладу роздумів матерів, адже монологічний виклад сприяє не тільки інтимізації висловлювання і надає сакральності роздумам, але й містить актуальні позачасові питання.

У творі «Картки з щоденника матері» Костянтина Малицька обґрунтовує власні погляди щодо навчального процесу на прикладі місячного знайомства з родиною, в якій діти готуються до складання іспитів. Письменниці зіставляє Галю, Стефка і Віру – відмінників, які ладні на все, аби отримати свідоцтво й досягли своєї мети, та Мирона – сільського хлопчину, першого учня народної школи, який має неабиякий світогляд і захоплюється книжками, проте не зміг сформулювати «розумні» відповіді й не склав іспитів. Костянтина Іванівна порушує питання про потребу поєднувати фізичний, розумовий та духовний розвиток дитини, про неприпустимість заохочувати учнів до фальшу і лицемірства з нездоровими амбіціями у дорослій грі кар'єристів, де мета («добре свідоцтво») виправдовує засоби, про хибну систему наче об'єктивного оцінювання, в якій вартує не розуміння і мислення, а винятково буквальне відтворення матеріалу, що зумовлює уніфікацію дітей, перетворює їх на безлику масу, про заміну педагогіки – мистецтва виховання – дресурою, що змінює осмислення та інтерпретацію знань на зубріння і нівелює працю викладача: «...розбудить в нім любов знання для знання, стремління до світла і правди о власних силах – і подаватиме відомості, зв'язані якнайтісніше з життям» [6, с. 137]. Звідси, Костянтина Малицька переконливо доводить, що статус не конче відповідає сутності людини, але щодо вчителів, тим паче матерів, подібні помилки стануть фатальними для родини, нації та держави.

Ця тема домінує у творі «Листи мами». Письменниці відтворює лише три листи, однак порушує в них проблему відповідальності людини за свої думки і вчинки перед двома жінками – матір'ю і

Батьківщиною, де перша здатна віддати найдорожче, власну дитину, заради утвердження і процвітання Вітчизни. Костянтина Іванівна підкреслює, що в умовах бездержавної нації не існує неважливих речей, непомітних дрібниць, дозволених слабостей та страхів, оскільки, на думку авторки, від патріотизму, знань, згуртованості, чесного сумління, витривалості й працелюбності залежить будучність русинів. Тому материнське виховання, її орієнтири, система морально-етичних цінностей, а згодом – справедливе неупереджене оцінювання вчинків дитини виступають основою формування, становлення і поступу людини. Доцільно зазначити, що виняткову важливість цих стосунків письменниця підкреслює графічно: ввічливе та ласкаве звертання до мами – «Ви», «Мамусенько», «любі Мамо» – вказує на пошану, подяку і любов сина, який прагне виправдати сподівання найближчої людини. Натомість жінка, звертаючись до своєї дитини, використовує різні написання: коли йдеться про занепокоєння і страхи хлопця, мати вживає слова з маленької літери («син», «хлопче» тощо), а схвалення, спонування, настанови й імперативи посилює займенником із великої літери – «Ти». У такий спосіб Костянтина Малицька підкреслює маргінальність споживача й винятковість людини честі й обов'язку.

Крім образу матері, письменниця також досліджує вплив інших членів родини. Так, у творі «Задля рідного слова» прикладом самопожертви і патріотизму для сестри стає старший брат. Натомість у творі «Мачуха» бабусині й тітчині розмови про мачуху зумовили упереджене ставлення Наді до нової дружини батька. Вплив на психіку дитини виявився настільки потужним, що дівчинка не дала жодного шансу ані собі, ані «мамі» принаймні на добрі стосунки, незважаючи на щирість і розуміння гарної жінки. Варто наголосити на тому, що в обох творах головну роль відіграє вербалізація чуттів: у першому випадку плекається патріотизм (театралізований дійство з ушанування пам'яті 250-річчя повстання Хмельницького, співи й декламації, виконання гімну), в другому наполегливо множить ненависть через ревності дорослих (матері й сестри, служниць) до будь-якої заміни померлої жінки (казки про лютих мачух і знедолених сиріт, розповідь про квітки «мачушки», нав'язування стереотипів) навіть ціною спокою та щастя онуки й племінниці.

Отже, можна зробити висновок, що найближчі родичі, насамперед мама, – перші педагоги дитини. Саме вони формують її світогляд, морально-етичні цінності, ставлення до Батьківщини, до себе та інших.

Чи не найцікавішими у прозовому доробку Костянтини Малицької є твори, в яких педагогами як для дорослих, так і для своїх ровесників, стають діти. Вони демонструють вражаючу силу волі й витримку, ризикуючи власним життям заради порятунку іншого («Боягуз», «Урятувала»), виступають прикладами працелюбності («Задля науки», «Її син»), ототожнюють власну гідність із честю громади, нації, країни («Малий гуцулик», «Мур»), вчать жертвності та всепрошенню («Для товаришки», «Помста», «Збунтована шістка», «Китичка фіалок», «Великодні квіти», «Найменший»). Крім зазначених тем, письменниця-педагог, звичайно, порушує також освітянські питання. У творі «Гріх» відображено розуміння невідповідності між правильними принципами й реальним життям. Стефко – «дитина ХХ-го століття, аналітик з уродження» – вивчає Божі заповіді та щиро вірить у безгрішність батьків. Для дитини стає психологічною травмою зрада матері. Доцільно відзначити біблійний інтертекст, наявний у творі. Бажаючи подарувати матусеньці букет, малий обирає лілії – символ чистоти у християнстві. Натомість довідавшись про порушення мамою шостої заповіді, Стефко обриває пелюстки, а в руках у хлопчика залишається «тернистий голий прут». Звідси, природна безгрішність дитини засмічується брехнею дорослих. Ця перша і найбільш зрада виступає початком випробувань і страждань – хресною дорогою – від янгола до героя-особистості чи сірої маси з безликими масками лицемірності.

У творі «Малий гуцулик» зіставляються персонажі, які належать до різних вікових груп, соціальних станів і національностей. Хлопчик Данило стає провідником панів Карпатами. Він виявляє кмітливість (розуміє чужу мову), відчайдушність («син гір», який не чує втоми), зухвалість (навмисно ускладнює шлях, почувши образи на адресу своєї країни), сміливість (кидається у вир за дамським капелюшком) і гідність (повертає гроші). Проте визнає, русинам бракує освіти через бідність, але вона конче потрібна, щоб їх визнали самобутньою та самодостатньою нацією, аби бути почутими у світі.

Варто зауважити, що педагогами для Костянтини Малицької є не тільки люди, а й представники навколишнього світу, й образи-символи.

Насамперед, йдеться про пісню та книгу – феномени, створені людьми, які житимуть допоки передаватимуться від покоління до покоління. З-поміж усіх народнопоетичних перлин найпочесніше місце посідає колискова – це чуттєва сутність людини, перший вербально-музичний твір для кожного, суцільно зітканий з єдиного найсильнішого почуття – материнської любові, без якої будь-яке навчання-виховання не матиме сенсу.

Щодо книги, то Костянтина Малицька презентувала педагогічну казку «Діточка книжка», якій властива притчевість. Письменниця звертає увагу на потребу уважної та прискіпливої роботи над літературою (навчальною, художньою, релігійною, науковою тощо) для дітей. Однак передусім варто подбати про освітянський складник, адже від змісту підручника і вміння викласти матеріал залежить бажання дитини вчитися, тобто розвиватися й ставати повноцінним суб'єктом життя громади і держави. Найрозумніші вчені, створюючи найдосконаліший підручник за всіма законами науки, припустилися найбільшої помилки – забули власне дитинство. Костянтина Іванівна слушно зауважує, що світ малечі – то царина відчуттів і почуттів, запитань без відповідей, віри без доказів та беззастережної любові. Тому пишучи для дитячої аудиторії, слід враховувати її бажання, інтереси, спосіб сприйняття й інтерпретації оточення, оскільки діти, «як і давніше були тільки дітьми: сміялися з дрібниць, плакали із-за дрібниць, боялися, чого не було боятися, а йшли без остраху там, де справді грозила небезпека» [6, с. 150]. Відтак, лише поєднавши розум (учений), досвід і мудрість (народний учитель), віру (Бог) та любов (мама) у книзі, викладеній вправним, щирим і добрим педагогом, можна сподіватися на гідних і вдячних вихованців. Притча-казка має відкритий фінал, що є пророчим для сьогочасної України, в якій проблема змістового наповнення шкільних підручників українська актуальна.

Насамкінець доречно згадати про найкращого вчителя не тільки дитини, а й усіх, незалежно від віку, статі, стану тощо. Костянтина Малицька згадує про нього у своїх творах спорадично, зате раз у раз підкреслює його незмінність і незамінність. Йдеться про природу як найщирішого педагога. Спостерігаючи за рослинами, тваринами, птахами дитина вчиться поважати усе, що її оточує. На відміну від дорослих, які наївно прагнуть підкорити природу, малеча з нею паритетно співіснує, зіставляючи свою родину з побаченою в представників фауни. Натомість значення дозрівання плодів є зрозумілим поступом особи від індивідуальності до особистості, а також унаочнена зміна поколінь. Водночас Костянтина Іванівна наголошує на обов'язковому фізичному здоров'ї дитини. Вона наполягає на межі розумових завдань, на потребі врівноважити розвиток складників людини (дух, душа, серце, розум, тіло) у навчально-виховному процесі. Крім того, письменниця нагадує про швидкоплинність людського життя і вічність природи: «І зорі світять, і солов'ї співають, і чорні ворони сердяться. І так воно у безконечність» [6, с. 233]. Гармонія, відсутність масок, споконвічність справедливих законів буття – особливості світу природи, на прикладі якого вчиться та котрому відповідає дитячий світ, у якому чуття, думка, слово і вчинок складають цілісність.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отже, проаналізувавши прозову спадщину Костянтини Малицької, можна виокремити особливості ідіостилу письменниці. За жанром прозові тексти авторки є оповіданнями, в яких домінує морально-етична проблематика. Назва твору виказує його змістову домінанту, а нарація часто переривається рефлексіями персонажів у вигляді внутрішніх монологів, коментувань почутого / побаченого, іноді набуває епістолярної чи щоденникової форми. Письменниця увиразнює характери не лише за допомогою відображення подій, вчинків або словесного вираження (діалоги, полілоги; мовленнєві показники освіченості людини або її емоційного стану), але й залучає невербальну оцінку (глумливий усміх, зверхній погляд, стиснуті руки тощо). Звідси, наратор виступає винятково розповідачем-обсерватором. Він не коментує і не оцінює вчинки персонажів, а розкриває їхні характери у певному епізоді життя, коли від вибору звичайної людини залежить майбуття родини, нації, країни. Костянтина Іванівна вдається до показу різних поглядів на ту чи іншу ситуацію та, незважаючи на сюжетну цілісність і завершеність кожної окремої історії, залишає відкритий фінал, роблячи реципієнта своїм співрозмовником і співавтором художніх текстів.

Варто зазначити про наскрізний автобіографізм у художніх текстах письменниці, яка свідомо обрала професію педагога, вбачаючи у ній відповідальну і навіть сакральну місію формування поколінь патріотів – чесних, гідних, сміливих, розумних і сильних (фізично й морально), – від яких залежить відродження і розвиток незалежної Української держави. Недаремно вона порівнювала вчителя-

вихователя з найріднішою людиною: «...духові матері тисячів дітвори, що продовжуючи домашнє виховання, сповняємо також те велике материнське післанництво» [6, с. 485].

Костянтина Іванівна писала про те, що знала з особистого досвіду. Вона презентувала тему, зрозумілу і близьку їй – жінці, яка все життя присвятила викладанню, була членом педагогічних товариств та ініціювала створення жіночих організацій, захищала права вчителів і відкривала українські школи у Росії. Письменниця розширила семантику поняття «педагог». Зокрема, вона залучила, крім буквального значення вчителя/викладача навчального закладу, батьків, насамперед маму, як найближчих вихователів; дітей як репрезентантів наслідків усебічного навчального процесу; пісні, особливо колискову – символічне втілення материнської любові, й книжки як утілення синтезу мистецтв, мудрості поколінь і знань; природи як найдосконалішої вчительки з незмінними найкращими учнями.

Костянтина Іванівна Малицька упродовж усього життя дотримувалась визначених постулатів, які втілила у поетичній та прозовій творчості, публіцистиці, епістолярній і мемуарній спадщині. Вона впроваджувала їх в освітянську галузь, керуючись власним гаслом: «До смілих належить світ – до смілих і віруючих!» [6, с. 487].

Джерела та література

1. Бикова Т. Тема зрадництва в українській літературі кінця XIX – початку XX століття (О. Кобилянська, М. Кононенко, К. Малицька) / Т. Бикова // Літературознавчі студії : зб. наук. пр. – К. : [б. в.], 2004. – Вип. 9. – С. 13–20.
2. Виховниця поколінь Константина Малицька: громадська діячка, педагог і письменниця. – Торонто : Світова Федерація Українських Жіночих Організацій, 1965. – 125 с.
3. Ковалів Ю. І. Історія української літератури: кінець XIX – поч. XXI ст. : підручник. У 10 т. Т. I. У пошуках іманентного сенсу / Юрій Ковалів. – К. : Академія, 2013. – 622 с.
4. Кострова М. Костянтина Малицька у видавничому русі Львова кінця XIX – початку XX ст. / М. Кострова // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника : зб. наук. пр. – Львів : [б. в.], 2006. – Вип. 14. – С. 75–89.
5. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. – К. : Академія, 2007. – (Енциклопедія ерудита).
6. Малицька К. Твори / Костянтина Малицька ; упорядкув. О. Івасюк, В. Бузинської. – Чернівці : Букрек, 2011. – 520 с.
7. Якубовська М. С. Костянтина Малицька у літературному житті кінця XIX – початку XX століття : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.01.01 / Якубовська М. С. ; Львів. держ. ун-т ім. І. Франка. – Львів, 1997. – 16 с.

Ткаченко Тат'яна. Педагогическая рефлексия в прозе Костянтины Малицкой. В статье исследуются доминанты педагогической рефлексии в прозе Костянтины Малицкой (Вера Лебедева, Чайка Днистрова). В частности анализируется семантика понятия «педагог», исследуются главные аспекты учебно-воспитательной деятельности, выделяются особенности наррации и фигуры нарратора в художественных текстах писательницы, раскрывается авторское видение педагогики как постоянного процесса самосовершенствования человека. Костянтина Ивановна воплощает многогранность образа воспитателя: от отца-матери, народного учителя и представителей высшей школы до символического воплощения в песне, книге, природе. Она часто прибегает к использованию антиномических пар, чтобы выявить сущность индивидуальности. Писательница использует проекцию личностного на социальное, национальное и общечеловеческое. Так, в судьбе отдельного персонажа отображено определенное явление, которое приобретает комплексное освещение во время анализа тематики и проблематики прозаических циклов писательницы.

Ключевые слова: рефлексия, автобиографизм, педагог, идиостиль, символ, открытый финал.

Tkachenko Tetiana. The Pedagogic Reflection in the Prose by Kostiantyna Malyska. The article deals with the dominants of the pedagogic reflection in the Prose by Kostiantyna Malyska (Vira Lebedeva, Chaika Dnistrova). It analyses the semantics of notion “pedagogue”, investigates the main aspects of educational and tutorial activities, picks up the peculiarities of narrative and narrator in the works of art, opens author’s vision of the pedagogics as constant process of the man’s perfect her/himself. Kostiantyna Malyska embodies the versatile of the tutor’s image: parents and relations, people’s teacher and the representatives of higher education, song (lullaby), book and nature. She uses antonym’s pair and reveals individual essence. The writer gives the character personal projection on the social, national and common people’s. For example, Kostiantyna Malyska reflects the definite phenomenon in the destiny of individual person. It acquires the complex elucidation during the studying of the main themes and problems in the writer’s prosaic cycles.

Key words: reflection, autobiographism, teacher, individual style, symbol, open final.

Стаття надійшла до редколегії
26.11.2014 р.